

Lavandula stoechas var. *iuliae* (Labiatae), una nova varietat de tomaní

P. Pablo Ferrer-Gallego ¹, Esther Miedes ², Roberto Roselló ³ & Juan B. Peris ³

1. Servei de Vida Silvestre i Xarxa Natura 2000. CIEF (Centre per a la Investigació i Experimentació Forestal). Generalitat Valenciana, Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica. Av. Comarques del País Valencià, 114, 46930 Quart de Poblet, València.

2. IES Molí del Sol, C/ Séquia de Favara, 2, Mislata, València.

3. Departament de Botànica, Facultat de Farmàcia, Universitat de València. Av. Vicent Andrés Estellés, s/n. 46100 Burjassot (València, Espanya).

Es descriu una nova varietat de *Lavandula stoechas* (Labiatae) caracteritzada per tindre les bràctees de la inflorescència de color verd, amb les bràctees superiors (sobreixen en plomell) de color blanc. Aquesta varietat ha sigut recol·lectada a Montfragüe (Cáceres, Espanya). S'hi aporten caràcters de diagnòstic respecte a la forma típica de l'espècie.

Paraules clau: tomaní, Espanya, Lamiaceae, taxonomia, varietat.

Lavandula stoechas var. *iuliae* (Labiatae), a new variety

A new variety of *Lavandula stoechas* (Labiatae) is described. This variety is characterized by its green bracts, with the upper bracts (protruding feathers) being white. This variety has been collected in Montfragüe (Cáceres province, Spain). The diagnostic features with respect to the typical variety are reported.

Keywords: Spanish lavender, Spain, Lamiaceae, taxonomy, variety.

Lavandula stoechas L. (Labiatae) és una planta llenyosa de talla mitjana, de 20-80 cm d'alçària, amb fulles senceres i linears o lanceolades, amb inflorescències denses i compactes, amb 8-15 verticil·lastres de 6-14 flors cadascun, amb un característic plomell apical en la inflorescència format per 2-8 bràctees lanceolades i de color blavós a violeta. Habita en estepars i tomlars oberts, sobre sòls silícics o descarbonatats, en clarianes de pinedes, carrascars, rebollars i suredes, sempre en àrees muntanyoses de poca elevació. Es distribueix arreu les regions mediterrània i macaronèsica (Suárez-Cervera & Seoane-Camba, 1986a, 1986b; Bolòs & Vigo, 1996; Morales, 2010; Mateo *et al.*, 2021).

Es tracta d'una espècie objecte de cultiu amb finalitats ornamentals emprada en jardineria. Se'n coneixen diverses varietats cultivades d'origen hortícola, com ara per exemple les cultivarietats "Alba" [=cv. "White Form"], amb fulles i peduncles de la inflorescència de color verd brillant o gris-verdós, bràctees fèrtils de color verd; el cultivar "Kew Red" amb bràctees florals

de color verd, corolla porpra-rogenca fosca; el cultivar "Viridiflora" amb corolles verdes; cv. "Blue Star" amb flors blau-violeta (Guillot *et al.*, 2008; Guillot, 2009).

En el present treball es dona a conèixer una nova combinació de caràcters per a aquesta espècie. Aquests caràcters els mostraven exemplars que es van trobar en una població natural localitzada en els clars d'un carrascar de Montfragüe (Cáceres, Espanya). Es considera oportú descriure aquests caràcters i atorgar-los valor taxonòmic amb rang varietal.

Material i mètodes

Per a abordar la ubicació taxonòmica, s'han revisat les descripcions i materials de tàxons amb què pogués tindre més relació. Les dades i les observacions qualitatives corresponen als criteris habitualment emprats en la identificació i diagnòstic de les espècies del gènere *Lavandula* (Chaytor, 1937; Suárez-Cervera & Seoane-Camba, 1986a, 1986b; Upson, 1997; McNaughton, 2002; Upson & Andrews, 2004). Acrònim del herbari citat segons Thiers (2023).

Resultats

Lavandula stoechas var. *iuliae* P.P. Ferrer, E. Miedes, R. Roselló & J.B. Peris, **var. nova**

Diagnosi. *A Lavandula stoechas typo bractea viridi et bractea superiora alba non purpura differt.*

Holotypus: España, Cáceres, Serradilla, Villarreal de San Carlos, pr. Puente del Cardenal, 29SQE5426213824 (39°50'11"N / 6°1'43"W), 250 m, 22-IV-2022, P. Pablo Ferrer-Gallego, Julia Ferrer & Esther Miedes, VAL 250435.

Isotypus: VAL 250591.

Etimologia: *Haec pulcherrima planta nostrae carissimae filiae dicata est.*

Aquesta nova varietat es distingeix de la típica *L. stoechas* per l'absència de pigmentació porpra que mostra la planta en les seues bràctees de la inflorescència, de manera que en la var. *iuliae* les bràctees que acompanyen les flors fèrtils de la inflorescència són verdes, i les apicals del plomell de color blanc (nervis

inclosos) (Fig. 1). Aquestes característiques hipocromàtiques pel que sembla no han sigut enregistrades fins el moment dins de la variabilitat descrita per a l'espècie *L. stoechas*, ni tampoc en les seues varietats i cultivarietats (Upson, 1997; McNaughton, 2002; Upson & Jury, 2002; Upson & Andrews, 2004; Guillot *et al.*, 2008; Guillot, 2009; Vázquez *et al.*, 2022). Es coneix una forma amb flors blanques, amb el nom *L. stoechas* f. *leucantha* (Ging.) Upson & S. Andrews [\equiv *L. stoechas* var. *leucantha* Ging.] (Chaytor, 1937: 10), però a diferència del tàxon proposat ací, la var. *iuliae* no té les flors blanques, sinó només les bràctees superiors, ja que les flors són morades (Fig. 1). A la f. *leucantha* se li atribueix una cultivarietat comercial anomenada "Snowman". Un altre tàxon és *L. stoechas* f. *rosea* Maire, caracteritzat per la presència de flors i bràctees apicals de color rosa o salmó. D'altra banda, es comercialitza una planta ornamental semblant a la varietat descrita en aquest

FIGURA 1. Detall de les inflorescències de *Lavandula stoechas* var. *iuliae*, procedent de Montfragüe (Cáceres, Espanya).

Inflorescences detail of *Lavandula stoechas* var. *iuliae* (Monfragüe, Cáceres province, Spain).

treball, amb el nom *L. stoechas* “Anouk white”, també amb les flors violàcies. Tanmateix, les poques referències en què apareix il·lustrada aquesta planta (per exemple a: <https://www.gardenia.net/plant/lavandula-stoechas-anouk-white>) podria correspondre a la subsp. *luisieri* (Rozeira) Rozeira [= *L. stoechas* var. *luisieri* Rozeira], o fins i tot al congènere de Miller que tot seguit es comenta. En aquest sentit, el nostre tàxon es podria correspondre amb la varietat silvestre d'aquesta cultivarietat comercial que fins ara roman inèdita dins de la subsp. *luisieri*.

D'altra banda, es coneix que dins de *L. pedunculata* (Mill.) Cav. [= *L. stoechas* subsp. *pedunculata* (Mill.) Rozeira], espècie molt propera a *L. stoechas* i diferenciada d'aquesta per presentar l'espècie de Miller els peduncles de les inflorescències tan llargs o més que les espigues, s'ha documentat l'existència de plantes amb bràctees de color blanc. Per exemple, a la localitat el Hoyo de Manzanares (Madrid), ha estat citada en qualitat de raresa aquesta forma representada per escassos exemplars aïllats entre extenses poblacions de la forma típica de *L. pedunculata* (González, 2014), tot i que desconeixem si s'ha aplegat a proposar una descripció formal i un nom per a enregistrar la dita variabilitat de forma efectiva.

Finalment, cal indicar que en el cultivar “Alba” de *L. stoechas*, a més de presentar les bràctees del plomell de color blanc, les corol·les de l'espiga també són blanques, mentre que en la varietat que ací es descriu, així com en les plantes localitzades al Hoyo de Manzanares per al congènere *L. pedunculata*, les flors de l'espiga són de color violeta.

Agraïments

A Javier Fabado i Jesús Riera (VAL), sempre ben predisposats a ajudar i facilitar la consulta dels plecs d'herbari quan els ho requerim.

Bibliografia

Bolòs, O. de & Vigo, J. (1996). Flora dels Països Catalans, vol. 3. Ed. Barcino.

- Chaytor, D. (1937).** A taxonomic study of the genus *Lavandula* L. *Journal of the Linnean Society. Botany*, 51(338), 153-204.
- González, J. (2014).** Flora Silvestre en Hoyo de Manzanares. https://bibdigital.rjb.csic.es/medias/f7/b0/f2/07/f7b0f207-933a-4c22-bab2-237df6e68632/files/GON_FL_Sil_Hoyo_Manzanares.pdf.
- Guillot, D. (2009).** Flora ornamental española: aspectos históricos y principales especies. Monografías de la Revista *Bouteloua*, n° 8. https://bibdigital.rjb.csic.es/medias/68/42/03/4c/6842034c-d5f5-4739-8033-df1ed4ea8614/files/Mon_Rev_Bouteloua_08.pdf
- Guillot, D., Mateo, G., Rosselló, J. A. & Escudero, L. (2008).** Claves para el género *Lavandula* L. cultivado en la Comunidad Valenciana. *Bouteloua*, 2, 5-13.
- Mateo, G., Crespo, M. B. & Laguna, E. (2021).** *Flora Valentina. Angiospermae (IV): Lamiaceae – Rhamnaceae*. Jolube.
- McNaughton, V. (2002).** *Lavender, the grower's guide*. Garden Art Press.
- Morales, R. (2010).** *Lavandula* L. En R. Morales et al. (Eds.): *Flora iberica. Vol. 12* (pp. 484-496). Real Jardín Botánico-CSIC.
- Suárez-Cervera, M. & Seoane-Camba, J. A. (1986a).** Sobre la distribución corológica del género *Lavandula* L. en la Península Ibérica. *Lazaroa*, 9, 201-220.
- Suárez-Cervera, M. & Seoane-Camba, J. A. (1986b).** Taxonomía numérica de algunas especies de *Lavandula* L., basada en caracteres morfológicos, cariológicos y palinológicos. *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 42, 395-409.
- Thiers, B. M. (2023).** Index Herbariorum: A global directory of public herbaria and associated staff. New York Botanical Garden's Virtual Herbarium. <http://sweetgum.nybg.org/ih/>
- Upson, T. M. (1997).** Systematics of the Genus *Lavandula* L. (Lamiaceae). Ph.D. Thesis, The University of Reading.
- Upson, T. M. & Andrews, S. (2004).** *The genus Lavandula. (Botanical Magazine Monograph)*. Timber press.
- Upson, T. M. & Jury, S.L. (2002).** A revision of native Moroccan species of *Lavandula* L. section *Pterostoechas* Ging. (Lamiaceae). *Taxon*, 51, 309-327.
- Vázquez, F. M., Márquez, F., García, D. & Nogales, L. (2022).** Aproximación al conocimiento del género *Lavandula* L. Sección *Stoechas* Ging., (Lamiaceae) en el SW de la Península Ibérica. *Folia Botanica Extremadurensis*, 16, 55-94.